

Новохатська Я. В.,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗДІЙСНЕННЯ ПОДРУЖЖЯМ ПРАВА СПІЛЬНОЇ СУМІСНОЇ ВЛАСНОСТІ

Режим спільності майна подружжя передбачає об'єднання майна дружини та чоловіка в єдину майнову масу та встановлення ряду спеці-

альних правил щодо його володіння, користування та розпорядження. Внесок кожного з подружжя незалежно від його конкретного виразу та обсягу розглядається як суттєвий і необхідний елемент формування і підтримання майнової спільності.

Режим спільності майна подружжя означає, що:

- майно, набуте подружжям за час шлюбу, вважається спільним, якщо інше не встановлено договором сторін або законом;

- дружина та чоловік мають рівні права відносно майна, що належить їм на праві спільної сумісної власності;

- майно належить подружжю без визначення часток кожного з них у праві власності;

- права подружжя на майно визнаються рівними незалежно від того, що один з них не мав з поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самостійного заробітку (доходу);

- до того часу, поки не буде доведено протилежне, вважається, що кожен з подружжя при розпорядженні спільним майном діє в інтересах подружжя.

Набуття майна за час шлюбу створює презумпцію права спільної сумісної власності подружжя. Якщо майно було набуто за час шлюбу, презюмується, що воно є спільним. Протилежне, тобто належність майна до роздільного майна подружжя, потребує доведення. Подружжя може за своєю згодою, зокрема у шлюбному договорі, встановити режим роздільності майна, набутого за час шлюбу. У такому разі презумпція спільності майна буде спростована за згодою сторін.

Поняття «майно подружжя» та «об'єкти права спільної сумісної власності подружжя» не є тотожними. Перше з них є більш широким. Якщо об'єктом права спільної власності подружжя є лише речі, то поняття «майно» вміщує також майнові права та обов'язки сторін. Так, до спільного майна подружжя належать права вимоги, за якими дружина або чоловік виступають на боці кредитора. Якщо в період шлюбу на ім'я одного з подружжя було внесено вклад у банківську установу, вважається, що цей вклад належить до спільного майна подружжя. Той з подружжя, хто безпосередньо є стороною договору банківського вкладу, має відповідне право вимоги до банку. Однак у разі його смерті другий з подружжя може вимагати визнання за ним права власності на половину грошового вкладу.

До майна подружжя входять також належні подружжю обов'язки (борги). Це питання має свої особливості, якщо за договором боржником є лише один з подружжя. Наприклад, якщо дружина або чоловік укладають договір позики, то саме вона/він виступає на стороні боржника. Незважаючи на це, закон передбачає можливість «майнової відповідальності» другого з подружжя. Згідно із ч. 2 ст. 73 СК України (далі – СК) стягнення може бути накладене на майно, яке є спільною сумісною власністю подружжя, якщо судом встановлено, що договір був укладений одним із подружжя в інтересах сім'ї і те, що було одержано за договором, використано на її потреби.

Сімейне законодавство не розкриває детально зміст поняття «майно, набуте за час шлюбу». Відсутній в ньому і перелік такого майна. До речей, які входять до складу подружнього майна, зокрема належать житлові будинки, квартири, дачі, гаражі, предмети домашнього вжитку, гроші, вклади у кредитних установах тощо.

Режим спільності майна подружжя має певні виключення. Він не є абсолютним. Спільним вважається лише майно, що було набуте подружжям за час шлюбу. Деякі інші види майна (майно, набуте кожним з подружжя до шлюбу, за час шлюбу в порядку спадкування тощо) визнаються роздільним майном подружжя. Такий підхід дає підстави вважати, що правовий режим майна подружжя, що діє сьогодні в Україні, належить до режиму спільності набутого. Подружжя об'єднане єдиною метою забезпечення майнових інтересів сім'ї і кожен з них робить внесок для її досягнення. Якщо майно набуто подружжям за час шлюбу, то воно складає спільність, якщо ж у певних відносинах кожен з подружжя діяв самостійно, то спільність майна не виникає.

Майно належить до спільного майна подружжя незалежно від того, що один з них не мав з поважної причини самостійного заробітку (доходу). До таких поважних причин закон відносить навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хворобу одного з подружжя тощо. Подружжя може самостійно вирішувати питання щодо необхідності отримання кожним з них заробітку або доходу за час шлюбу. Якщо між подружжям не виникає спору щодо цього питання, то той з подружжя, хто не мав заробітку (доходу), може набувати рівні права на майно навіть при відсутності передбачених в законі поважних причин. Якщо між подружжям виникає спір і один з них наполягає на тому, що другий з подружжя не дбав про матеріальне забезпечення сім'ї, то суд при ви-

рішенні спору про поділ майна може відступити від засад рівності часток подружжя в праві на майно.

Дружина та чоловік мають рівні права щодо володіння, користування і розпорядження майном, що належить їм на праві спільної сумісної власності. У зв'язку з тим, що в праві власності на майно частки подружжя не визначені, сторони повинні координувати свої дії щодо цього майна. Вони не можуть розпоряджатись своєю часткою в праві на майно, як це має місце у відносинах спільної часткової власності. Невизначеність часток в праві власності подружжя на майно спричиняє важливі наслідки. По-перше, за загальним правилом дії одного з подружжя щодо володіння та розпоряджання спільним майном розглядаються як дії подружжя. Згода другого з подружжя передбачається до того часу, поки не буде доведено протилежне. Кожен з подружжя діє за себе та іншого з подружжя. По-друге, у випадках, передбачених законом, на здійснення певних юридичних дій вимагається підтвердження волі другого з подружжя. Це пояснюється тим, що річ належить подружжю на праві власності без визначення часток, тому розпорядження здійснюється в обсязі речі в цілому, а не її окремої частки.